

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

„Школски Лист“ излази једанпут у месецу. Преплата је за целу годину 1 е. 50 новчића, а за Србију 4 динара. Учитељи са малом платом, као и богослови и приправници, добијају лист у пола цене. Дописи и предплата шаљу се: Уредништву „Школског Листа“ у Сомбор.

Бр. 3.

У Сомбору, 10. Марта 1885.

Год. XVII.

† ДР. КАРЛО КЕР.

нашем Богојављењу ове године створило се заиста око поноћи небо и примило је у недра своја племениту душу једног од првих, од најбољих педагога, најизвршних учитеља, необичног предавача, првог методичара *Др. Карла Кера* школског саветника и управитеља учитељског семинара у Ерфурту. Смрт га је покосила још у пуној снази тек у 55. години живота, а у 35. години напорног ал обилатог педагошког рада.

Педагогија је изгубила у њему неуморног раденика, велику своју потпору, учитељшта најбољег учитеља а сви учитељи мудрог саветника и ретког браниоца својих права и свога угледа. Он је био не само немачком него и свом просвећеном учитељству дика и узор, јер је и сам изникао из кола обичног народног учитеља, па га је срећа, труд, рад и способност узвисила до угледног положаја, до ретких одличија, до општег уважења, до првог гласа практичног раденика, па са тог угледног места није он скидао очију својих са оне браће и оних садругова, што су заостали доле, него је тим више радио књигом и положајем својим за бољитак њихов и отуда је постао љубимац учитељски. Он и сам вели: „Што год сам писао и радио, чинио сам само зато, да унапредим и убрзам школску цел и да олакшам другој браћи рад, да их сачувам од труда и муке, коју сам ја имао, док сам до овог знања и искуства дошао!“

А овај врли покојник није радио само за немачке учитеље, он је делао за све учитеље, све школе и све народе. Његово је семе тако, да се може разносити у све крајеве света и свуда ће донети лепа плода; и заиста су се и користили његовим трудом, његовим искуством не само немци, него сви европски народи, који су жељни просвете и који ослањају своју

будућност на школи и њеном напретку. Њему су за ово последњих 20 година гомилама врвили учитељи и педагози из свију европских крајева, да виде његов угледан рад у школи, да чују, како он и научна питања уме да казује разумно тако, да га и обичан човек може разумети, да гледе како он држи ред и дисциплину међу стотином деце и у гомили одраслих младића без и једне опаке и опоре речи. — Већ и сама његова спољашност пријатно је утицала на човека. Беше човек омален, пуначак, више прномањаст но смеђ, ал правилна лика, очију граорастих и вазда веселих, а на уснама му се превлачио осмејак, кад је с ким говорио или кад је у кругу деце ил својих приправника ћертао.

Овоме човеку имамо и ми срби много да захвалимо, јер се многи наш син окунао у духовној бањи, коју је његов анђео мутио, многи се наш педагошки путник утруђен од жудње за бољим напредком одморио под његовим кладенцем и вапио ту живе науке, па тако окрепљен сишао у ове крајеве и сејао семе лепших дана, па с тога смо из саме благодарности према сени покојниковој прихватили се, да изнесемо у кратко живот и рад овога врстног и ретког сина човечијег, да га тако боље упозна и цени наше учитељство с једне стране, а с друге да се из живота његова научи, како се тешко ал ипак поуздано може човек знатно унапредити у својој струци и како и из ниског положаја може трудом и радом успети до најугледнијег места, до општег уважаења и светског гласа.

Др Карло Кѐр родио се о нашим Благовестима 1830. године у малом сеоцу Голдбаху близу вароши Готе. Родитељи су му били туђи раденици: отац је надничарко, а мати шила другоме, али за то су ипак они били поштени, вредни и чуварни људи. Код њи је у кући била и мајка Кѐрова (материна мати), која се као удовица склонила код своје кћери и тако рећи одржала унука Карла. Кад је син њен, а Керов ујак Дебел свршио учитељску школу и добио учитељско место у Елгерсбургу, познатом ладном купатилу у Тирингији, отиде тамо мајка и поведе собом и унука (јединца у својих родитеља) Карла, који је био дорастао до школе, те изучи тамо код ујака основну школу и спреми се код њега приватно за учитељску школу, те по пријемном испиту, који је с одликом положио, пређе у готајску учитељску школу у својој 17. години. Кер приповеда за овог свог ујака, да је био строг и гвоздене воље учитељ, казнио је

највећма лаж и непоштовање старијих а ишао је за тим, да навикне децу на ред, тачност, послушност, да говоре и творе истину, да су вредни и да су пристojни. Те су врлине из младости пријонуле и за Кêра, те се и он као учитељ у многоме држао оне Хеглове изреке: „Васпитање је навикавати човека да постане добар.“ — Кêр је од свију предмета највише био заволео музику и толико је био заузет, да је свога сиромашног оца приволео, да му набави нов гласовир, око чега је толико радио, да чисто превазилази снагу човекову. Он је ретко кад пре поноћи легао за све три године свога учитељског спремања у Готи и био је дотерао дотле, да је сам компоновао и то с врло добрим успехом, а свирао је потпуно на гласовиру, оргуљама, виолини, челу, трумбети, флаути и др. Није одлазио никуд у непослице; од куће до школе и од школе до куће био му је сав провод, тек недељом је одлазио својим родитељима у походе. Од тумарања и излишног трошка чувала га је сиротиња, велик посао и савети његовог ујака и родитеља, ал зато је ипак био увек — као што сам с неким поносом вели, — весео и задовољан, јер није познавао никакве страсти, није се навикао на излишне потребе, на које су се били навикли многи његови садругови.

У оно се доба спремали приправници у Готи 6 година и тек онда су пуштени били на испит учитељски, а Кêр је све то изучио за 3 године и учитељски збор прогласи га за способног и припусти га државном учитељском испиту. Међу кандидатима био је он најмлађи, испит је трајао два дана и он је из свију предмета, па и из музике добио одличну оцену „1.“ Кад је испитна комисија прогласила резултат тај, да је добио из свију предмета „1“, осећао се, вели, да је најсрећнији човек на свету.

У својој 20. години већ је био за привременог учитеља на грађанској школи у Готи постављен. Ал да видиш невоље, кад је дошло до правог рада у школи. Не зна с ког ће краја да почне, не зна како ће да казује. Сад сам се, вели уверио, да у приправничком заводу нисам по правди оцењен. План је, истина, био прописан, и он је свом снагом заузет био, да што више и што боље уради, ал бадава; деца све гора, не слушају, лармају. Он их моли, приклиње, прети, не помаже! Не остане друго него *батина*, тако је он мислио. И заиста почне он батином световати и учити; али нуту белаја! Што он више батин-

наше, тим више и гори јогуницâ. Кêр у очајању, не зна шта ће, и да су му онда родитељи дозволили, оде он безобзирце у Флоренц, куда су га за хоровођу звали. У тој својој невољи потужи се он једном свом старијем колези, који је такође био ученик његовог ујака Дебла, и овај га поучи и посаветује овим речма: „Остави ти батину, па око нека ти прати сваки покрет дечији, а што је највише: гледај, нека ти је предавање *занимљиво*; ако ово буде, онда ће све добро бити!“ То је помогло. Кер послуша овај савет, стане се спремати сваки дан и уде-шавати, како ће му предавање бити занимљивије, живље и разумљивији, и од тога часа постану и деца боља, приљезнија и пажљивија. По томе се види, да је школа слика (фотографија) учитељева, и за то браћо, друзи и пријатељи, чините и ви тако, пођите овим трагом Кêровим у школи, па се нећете никад тужити на хрђаву и неваљалу децу. Свагда треба учитељ да тражи погрешку у себи, а не у деци. Будите ви бољи, па ће и ваша деца!

Поступком тим задобио је Кêр децу, па и родитеље а путем тим и власти школске на своју страну и ни година дана није прошла, а власти га поставе за сталног учитеља грађанске школе у Готи, с којим је била повишена плата од 100 на 150 талира; мало да се живи, а много да се умре. С тога је био принуђен, да се лати приватних часова и како је већ био припознат за доброг учитеља и музичара, стекао је брзо до 30 недељних приватних часова, те је тако са школским часовима имао да ради 56 недељних часова. И тек кад је после толиког умора дошао кући, ту га је чекао нов посао, да се спрема за сутрашњи дан, да поправља дечије задаће и да што чита. Ово би га било, сам вели, сатарило, да га после године дана таког рада није срећа преместила за учитеља у варошици Рули у Тирингији. Овде се Кêру отвори нов живот. Плата му је била толика, да је могао без приватних часова живети, те је у слободним часовима учио природопис, повесницу и литературу а у лето ботанизирао је по Тирингији. У тим годинама окушао је први пут и своје перо у Бертолковим општим (немачким) учитељским новинама. У време школског одмора путовао је по највише пешице у далеке земље, да проучава школе и њихов рад. Он је пешице још из Готе путовао преко Швајцарске на језеро „Лагомадоре“ а вратио се преко Баденске и Рајнских провинција натраг. Из Руле је путовао на север у Шлезвиг-

Холштајн и на југ у Виртембершку, у Франкфурт на Мајни и Вестфалску, и прича, да су га та путовања знатно подстицала у његовом школском раду; те он тако путовање сваком учитељу препоручује, јер ту човек види и упозна нешто, што не ваља, а научи много што ваља, па се тако подстиче и поправља. Кёр је у Рули прошао све степене школског живота, што му је такође много помогло, да је сопственим искуством и радом опробао сваки предмет школски. Он је учитељевао две године у I. разреду, за тим 2—3 године у смешаној вишеразредној школи са 175 деце, и том је приликом написао своју прву књигу: „Упутство, како се читаначки предмети предају у смешаној основној народној школи.“ То је збирка његових препарација за школу. — Критика се о том врло повољно изразила, и то је дело доживело до 1882. год. већ осмо издање. Кад се тако извештао као учитељ у нижим разредима, преместе га за учитеља најстаријег разреда мушке школе, где је своја, прибрана знања могао у већој мери опробати.

Као ваљан и добар учитељ изишао је брзо на глас и власти се почеше интересовати за њ. „Што сам тако лепе успехе у раду своме показивао, имам, — вели он, — највише да захвалим томе, што сам се савесно и све писмено спремао за сваки предмет. Никад нисам неспреман ушао у школу!“ — И заста, све доцније књиге његове, што су му име и глас подигле, све су то само спреме његове за школу. Што год је писао, писао је само за себе, и тек доцније, кад је после више годишњег рада дотерао и опробао предмет, тек онда је пустио у јавност, да се и други учитељи његовом муком користе; те по томе може се на свакој његовој књизи као наслов написати: „Из школе за школу.“ Овим спремањем прокинуо је он дубоко у педагошку струку, научио је логично мислити и писати, и добио је прилике, да много лепу књигу проучи и да се њом користи. Тако се он овим начином учио, дизао, и што је најглавније, постао добар предавач и изврстан говорник.

За кратко време и готајска држава подигне у Рули занатлијску школу за младиће од 16—20. године, где је Кёру пало у део да предаје прво физику, за тим и хемију, доцније још рачун и геометрију, те је тако добио прилике, да изучава темељније и ове предмете. Ту је таке резултате показивао, да му је друге године овог рада поверила влада целокупни надзор над

том школом и тако је у Рули доспео за кратко време до највишег степена у школској струци.

Но овај успех малте није стао Кѣра живота. Онај велики напор, којим се борио за лепим гласом, добрим успехом и вишим знањем, нанео му је опасну болест, од које се тек великим чувањем и дужим одмором опростио; али за то није напустио намеру и жељу да се даље изображава, те је чинио преговоре, да се упише за слушаоца на свеучилишту, да тако лакше задовољи своју жељу за науком; и би већ утврђено, па се разбило; јер га сиротиња, жена и деца — био се донде већ оженио лепом, ваљаном и честитом руланком — ухватила за капут и задржала од узвишене намере његове.

У лето 1858. године сазове се у Готи од стране владе стручна комисија, да изрече свој суд о новом учевном плану за народне школе. За члана те комисије позову и Кѣра и одмах ту дозна Кѣр, да је влада наумила, да га постави за управитеља грађанске и занатлијске школе у вароши Валтерсхаузну два сата хода од Готе. Дотле је био обичај, да се на то место постављају теолози, а с Кѣром се пореметио тај обичај и то је наишло у грађанству на велико негодовање; јер су мислили, да је то понижење, да се њима поставља за управитеља један учитељ, и чак су депутације ишле влади и молиле, да се владина одлука у том измени, и њима пошље какав ученији (?!) човек; ал није помогло, влада остане при своме, и Кер је ма и на већи степен, ал тешким срцем отишао на свој нов посао, нов рад и нову борбу. Он се тешким срцем растао Руле, јер је она му дала полета, гласа, верног друга и толико искрених пријатеља, а полази у крајеве и кругове, где га с презрењем, омаловажењем и негодовањем дочекују. Био је 4. Април 1859. год. кад је стигао у Валтерсхаузен. Ладан и мутан дап, вели он, беше тада, а таки је и дочек био. Но шта ће, власти наређују, а он као покоран син, слуша.

Кад је завирио у школу, има шта и видети. Учитељи немају сталне плате, него се плаћаху прирезом грађана, баш као оно што код нас и данас бива по селима неким, да учитељи сами прибирају плату од родитеља дечијих. У тим приликама учитељи су зависни од воље и расположења грађана. Ако им децу казне или запоставе, одмах се свете и не плаћају, или одправе децу своју у приватне школе. Осим тога био је тамо заведен обичај, да се деца бољих и отменијих родитеља и седи-

школама делила од нижих и сиромашнијих и тешко онеме, који би метнуо руку у то средњевековно гњездо! Школе без сваких учила, без плана, без реда и дисциплине. Сваки је учитељ радио како је знао, није ту било свезе, договора и заједничког рада. Кад се школска година довршила, слао је учитељ млађих разреда оном у старијим разредима своју децу, не гледећи, је су ли за то или нису, да онај с њима даље боде очи; тако се и дешавало, да је било деце у најстаријем разреду, што нису знала ни читати ни писати; ал ко је смео оставити дете отмено да понавља школу?! Кер је видео с каквим тешкоћама има да се бори, за то је морао прибрати сву снагу и заједничком силом поћи да руши те заблуде. Снагу је за то тражио у потпори својих учитеља и садругова, јер он вели: да управитељ, који нема учитеље уза се, изгледа тако, као „0“ пред „1.“

Учитељи су га слушали и подпомагали у свакој његовој намери, што он с признањем исповеда, те тако је и могао с поуздањем одиочети преображај. Прво је укинуо да деца не седе у школи по сталежима, него по заслуди, па је онда тражио и добио, да се учитељима одреди стална плата и то боља, па за тим је прегео на друге незгоде, те је тако енергички лечио школу од затуцаних предрасуда и самовоља; но то га је стало грдних неприлика. Да се види, колико је слепило и поквареност у оном грађанству на том пољу овладало било, приповеда Кер овај случај: После по године његовог бављења тамо, умре му ћерка, дете од 5 година од вратобоље. Пре погребџа добије он анонимно писмо од једног грађанина, који му у име више својих суграђана изјављује, да се радују, што га је Бог смрћу детињом казнио, јер је то заслужио радом својим у Валтерсхаузну! Керу беше тешко, али не клоне духом, него покуша, како ће да придобије и да заинтересује родитеље за школу и њен напредак, те — нека чују ово млађи учитељи! — приреди с децом школску (летњу) свечаност, а изиђе с децом и с учитељима у шумицу, па позове тамо и родитеље. Дан је био леп и деца се лепо у игри и весељу провела, па онај радостан и весео осмејак дечији разкравио је срце многим затуцаном родитељу.

Школи је и њеном раду много сметала и та околност, што су родитељи морали да купују деци приборе за писање, те се отуда несугласице и нереди догађали; с тога удеси Кер, да ове дечије свечане игре буду скопчане с неком лутријом,

те се ту набави толико трошка, да се свој деци без разлике могли писаћи прибори и књиге бесплатно давати, и осим тога се отуда мало по мало мложила и учила школска. Тако се по лако заводио ред, тамо, где је огрезао био неред, и што је најглавније заинтересовали су се родитељи за школу. Но ово је имало само спољног утиска, а да се свест за бољитком школе пробуди, узео је Кер други начин. Уписао се за члана занатлијске задруге (Gewerbeverein), где су долазили сви грађански сталези и приреди ту више предавања, из природних наука, које су за те људе од хасне и добити. (Нека су од тих предавања штампана у Либеновом листу: „Praktischer Schulmann“). Тим поводом дотерао је дотле, да су га после годину дана Валтерсхаузани изабрали за председника тога друштва, те као такав поради, да су на предавања његова и женске долазиле, којима је држао предавања што у делокруг женског света спадају, и онда је прешао на предавања о васпитању деце, о позиву родитеља, о одношају родитеља према школи и другим подобним. Ова су предавања постала била тако популарна, да их се скупљало преко 200 слушалаца, и он је с њима постигао то, да се после четир године родитељи и грађанство само заузимало за школу и њен напредак и да је драгом душом пружало све, што се на бољитак школе и дечијег васпитања клонило, те тако на место мржње, овладала је љубав, на место одвратности, настало је поверење, на место туђења од школе, наступила је приврженост, на место сметње учитељима, одазивала се са свију страна потпора; и у сред тог живог рада и заузимања за бољим данима валтерсхаушке школе дође налог, да се Кер премешта за инспектора готајског учитељишта, опет на нову борбу, на нов рад, и — као што Кер сам вели, — на нове благослове. Колико је Кер ладно примљен био пре четир године у Валтерсхаузну, у толико је сад и њему и грађанству тежак растанак био. Грађанство га је тако обљубило било, да га је с плачем испратило и у знак успомене купило му је један лен скупоцен златан сат и ланац, с којим се он увек поносио.

Баш кад је навршио своју 33. год. лицем на његов рођен дан 1863. године, уведен је био у готајско учитељиште, у његов идеал, као што сам говораше, јер бити учитељ учитеља, то му је била највећа светиња и најлепши позив. Да он спрема младе људе за ваљане учитеље, да их сачува од странпутица, којима је он пролазио, да им улива љубав за свети учитељски

WWW.UNILIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

позив; — та му се жеља зажегла још кад је учитељевао у Рули и она му се ето после 13. годишњег трудног рада испунила и он је ступио у коло младих људи, да их загрева љубављу за учитељски позив и да расветлује путеве у том стеновитом пристаништу учитељског одређења.

И он је достојно своје место заступао и потпуно оправдао наду и поверење, које је влада у њему полагала. Од Керовог доласка у Готу, почиње се и слава готајска. Учитељиште готајско постало је од то доба светилник (Leuchthurm), које је показивало пут у тихо пристаниште школског рада и напретка, и педагози из свију крајева Европе долазили су овамо да се поуче и упуте. Његов лепи глас на школском пољу допрљо је и до српских крајева, те су и српска влада у Београду и наш народно-црквени Сабор од 1870. год. изашиљали тамо неколицину наших даровитих и ваљаних младих људи и учитеља, да се на извору том напију здраве и живе воде и да се окрепљени врате у свој завичај, да наставе племенит рад васпитања и образовања народног. Гота је за време Керово, — а после и Халберштат, — постала право ходочашће за педагоге и учитеље. Од срба беху тамо: садањи срп. министар просвете и црк. дела г. Стева Д. Поповић, покојни професор Милан М. Максимовић, интендант кр. срп. позоришта и књижевник Милорад П. Шапчанин, професор учитељске школе у Београду Др. В. Бакић, управитељ срп. више дев. школе у Панчеву Јован Поповић, управитељ срп. више дев. школе у Н.-Саду Аркадије Варађанин, а у Халберштату учитељ меленачки Мата Косовац. (Свршиће се.)

УЧИТЕЉИ И ВАЗДУХ У ШКОЛИ.

Данас се ужасно виче на ваздух у школи, да је отров плућма и крви деце и учитеља, а мисли се на тако звану угљену киселину.

Зна се, да је ваздух смеса Оксигена и Азота, близу 21 и 79 %, и има у њему још осим водене паре само још врло мало поменуте киселине. У обичном слободном ваздуху нема је више од $\frac{6}{10}$ по иљади, $\frac{6}{10}^{00}/_{00}$; и физиологија учи, да ове несме прећи $1^{00}/_{00}$, а да нас ваздух не гуши и јако не науди здрављу.

Па како стојимо с ваздухом по школским собама? Испитивањима дознало се, да у школским собама и то у онима, што су најудесније, најпространије, највише, најсунчаније, највећих врата, и највећих и с највише прозора, што имају и најбољу

вентилацију, и што се грију пећима од каљева, које су међу пећима најбоље, па и у тим собама има одмах на почетку првога школског часа с јутра по 1⁰⁰/₀₀, а на крају школе пре подне и онда кад се школа свакога сата на широм отворене све прозоре и врата добро изветрила, опет буде преко 3⁰⁰/₀₀, а на крају школе после подне буде и преко 4⁰⁰/₀₀ то је 4 пута шкодљивије; а у истим тим школама, кад се не ветре свакога сата, нагомила се те загушљиве киселине преко 8⁰⁰/₀₀, особито зими кад се собе грију.

Ваздух што излази из плућа нема више но само 16% кисеоника, а угљене киселине место 0·04 има више од 4·0 до 4·50, а кад се зева или дубље предисе, још много више. По томе може сваки мислити, како се грдно поквари ваздух у соби, где њих много предису, као у школи.

Па кад је тако у тима најбоље удешеним школским собама, а да како ли је у обичним, које немају ни $\frac{2}{3}$ од оне висине, и ни близу онолико и оваких прозора и врата, и грију се с најпростијим гвозденим пећима а овамо су претоварене децом! Ту се тако нагомила те гадне киселине, да је буде сто и стотинама пута више него 1⁰⁰/₀₀, те онако сваки, ко с поља у таку школу уђе, чисто муку добије, а кад из таке школе на поље на слободан ваздух изађе чисто осети као да од смрти уђе у живот. Како ли је грдно шкодљиво у такој соби седети за децу и учитеља ретко ко уме и да замисли.

С тога се данас наређује, да имају учитељи иза свакога школског часа децу на 10—15 минута пустити на поље из школе, да се школа на широм отворена врата и све прозоре добро изветри, да онај покварени ваздух сав изађе на поље а спољни свеж ваздух собу да напуни; а међу тим да се и деца на пољу што већма могу оног чистог свежег ваздуха навуку, које се најбоље учини, кад учитељи настоје, да деца у одређеним редовима и растојању стојећи по коју гимнастичку игру одиграју, ал најпре сви по 10—15—20 пута што већма могу да предану: т. ј. што више могу ваздуха у себе да увуку, и што дуже могу да га у себи задрже, и што спорије могу да га иза се пусте. Разуме се, да све ово буде у тишини, а не вичући.

То је што децу најбоље освежи, и тако освежена деца после за оно $\frac{3}{4}$ од сваког сата много боље запамте што им се казује и науче више него без тог освежења за два пут толико времена.

WWW.UNILIB.RS
УНИВЕРЗИТЕТСКА
ВИВЛИОТЕКА

Нека се дакле учитељи себе и деце ради тачно држе наредбе ветрења соба и изводења деце на поље и терања на оно што јаче предисађе и гимнастичке игре; ако ли на то не држе, они су непријатељи и злотвори себи и деци, јер шта најпосле вреди и најбоље учење њихово, кад се онамо даве деца у оном најгрђе зараженом ваздуху! а што је учење лоше, то све више вреди оно $\frac{1}{4}$ сата што деца проведу на пољу на чистом свежем ваздуху.

О СЕДЕЊУ И СТОЈАЊУ У ШКОЛИ.

О овом је било предпрошних година по свима европским здравственим и школским листовима и одвише говора, како је свако подуже седење за децу шкодљиво, и резултат оних говора и навода је то: да и поред онога, што деца свакога сата има да изађу из школе на поље, да на пољу по коју гимнастичку игру одиграју, опет је по здравље њихово много пробитачније, кад и за оно $\frac{3}{4}$ сваког сата по који ред на часак устану и постоје па опет седну, него да непрекидно седе. Па тако данас сви вештији учитељи раде и имају с децом углављена стална правила тако, да деца знају, кад треба да устају и колико да постоје.

У том се иште најглавније ово: да сва деца стоје док певају и поје, па макар то и до 20 минута трајало. Ово је за то, што су плућа слободнија кад човек стоји, него кад седи, па слободније се и шире, те и лепши глас буде. Као што се деца седећи не моле Богу, него стојећи, и као што ни један ђак прозван и питан у школи неодговара седећи, него стојећи, тако је још нужније, да сви стоје кад год певају ил поје.

Има учитеља, па и сваку другу прилику употребе, да им деца на часак устану и постоје, тако: кад задају деци задаћу за писање, деца устану и стојећи саслушају; тако и кад задају задаћу за рачун, деца стојећи саслушају; и кад год шта наређују, деца стојећи слушају. Има па деца стоје, и кад их учитељ учи шта на изуст. Тако и после сваког писања, па ако је то само 10—15 минута трајало, дигну децу да на часак постоје; још и увек, кад год опази учитељ, да му деца пажњом клону, задремају, одмах их позове да два трипут једно задругим устану и седну и опет устану и седну; то их освежи за учење и пажњу боље него викање и друга сретства, а разуме се по себи, да то устајање и седање треба да се сврши што тише, да се ни најмање прашине не дигне, нити икакве луке начини.

ИЗВЕШТАЈ

о раду поджупанијске учитељске скупштине вировитичке.
(Продужење)

Та резолуција са својима алинејама бијаше нуз исправак г. председника примљена, који код тачке а) израз „зрела“ са „душевно и телесно способна“ деца замењује.

Тачку „б“ исправио је г. председник овако : „Што сви напреднији народи исте предмете у својим школама његују; јер их данашњи културни светски одношаји захтевају.“

Тачка „ц“ испушта се, јер је надокнађена исправком тачке „б“.

II. резолуција гласи : „У читанкама имаде штива, која преобтерећују основу и према том имало би се из њих следеће испустити :

а) Из земљописа : нека се 54., 57. и 58. штиво из читанке III. разреда испусти.

б) У читанци IV. разреда има се 42. штиво на најважније скратити, а 43., 44. и 46. испустити, јер су непотребна за познавање Аустро-Угарске монархије.

Проти овој резолуцији било је више говорника, који су доказивали да градиво читанака удовољава захтеву основе, а учитељу да просто стоји исто скраћивати и бирати што је за његове околности прикладно.

По том је извештељ своју резолуцију изменио, и предложио да се 54., 57. и 58. штиво из читанке за III разред у читанку за IV. разред пренесе. Гласовањем буде овај исправак примљен, те попримљена резолуција овако гласи :

„У читанкама имаде штива која се неслажу са основом, те према томе имало би се из истих следеће испустити :

а) Из земљописа : Нека се 54., 57. и 58. штиво из читанке за III. разред у читанку за IV. разред пренесе.

б) У читанци за IV. разред има се 42. штиво на најважније скратити, а 43., 44. и 46. испустити, јер су непотребна за познавање Аустро-Угарске монархије.“

III. резолуција гласи . „Из повести нека се најглавније о уставу испусти.“

Након подуже дебате, која је код ове резолуције трајала, предложио је један од скупштинара своју резолуцију, која овако гласи :

„Штива 75, 76, 77., 78. која говоре о домаћем уставу и дужности грађана нека се сходно стегну и прекроје према сватљивости школске младежи.“

Затим се прешло на гласовање те је ова резолуција примљена, а извештељева забачена.

Извештељ чита IV. резолуцију : „Природопис, и то животињство, има се у читанци за III. разред стегнути на 10 штива, означајућ поједине разреде и то :

1. Грабљиви сисавци : пас са својим родом. 2. Кунасте звери : ласица и творад. 3. Бубождери : крт, јеж. 4. Глодавци : миш и зец. 5. Копитари : коњ са родом. 6. Папкари : овца, уз припоменак папкара. 7. Домаће птице : кокош уз припоменак корисних домаћих птица. 8. Граблице : кокошар. 9. Водоземци : жаба. 10. Кукци : хрушт и жижак. 11. Преглед животиња. — Говече, змије, рибе, пчела и гусеница нека се у природописна штива IV. разреда уврсте. Штиво 101. 103. 107. 109. 112. 114. 116. 118. 119. 121. 125. 126. 127. 128. 129. 131. 132. 133. затим из билинства 137. и 144. нека се испусте, дочим се 110. штиво из читанке IV. разр. има спојити са 153. штивом треће читанке.“

У дебати је учествовало више говорника, од којих су некоји били за, а некоји проти резолуцији; но по обављењу гласовању бијаше, резолуција ипак непромењено примљена.

V. резолуција гласи: Природопис IV. разреда нека познаваће домаћих животиња уз присподобу иноземних наставља, а затим најважније иноземне описује. Животињство нека се у IV. читанци темељи на 15. штива и то: 1. Мајмун. 2. Домаћа мачка са присподобом лава и других мачака. 3. Јелен са присподобом сџба. 4. Говече са присподобом деве. 5. Свиња са присподобом слона. 6. Кит и дупин. 7. Орао. 8. Ној. 9. Гуштер са присподобом крокодила. 10. Змије домаће и иноземне, отровне и неотровне. 11. Рибе и то домаће уз припоменак иноземних. 12. Свилен буба уз навод важнијих лептира и опис гусенице. 13. Пчела. 14. Преглед животињства и трајање њихова живота по 98. штиву. 15. Служва. — Штиво: 85. 88. 91. 92. 93. 94. и 96. нека се испусти. Песме и загонетке у обште остају.“

По обављеној дебати и гласовању буде ова резолуција примљена.

Известитељ чита VI резолуцију: „Геометриско обликословје нека се споји са рачунством, а писање као предмет забаван и деци омиљен, нека учитељ кад доспије не макар и у изван-школско време предузимље.“ Ову резолуцију скупштина није примила.

Известитељ чита VII. резолуцију: „За теловежбу по сеоски пучки школа није нуждан посебан сат, јер ју сеоска деца различитом игром скакањем и пењањем надомести, већ нека се пусти на вољу учитељу, да лагле вежбе међу сатови, као одмор са ученици произвађа.“ — Гласовањем ова је резолуција пала.

Осма резолуција известитељева овако гласи: „Да је ипак ту и тамо школска младеж учевним градивом преобтерећена непобитна је истина, но тому преобтерећењу нити су предмети ни учевно градиво криво, већ и други вањски разлози. Да и са те стране преобтерећење престане од преке је потребе:

а) Нека надлежне области из свих сила настоје, да се уреднији полазак школе постигне.

б) Школске књиге имаду приспевати у право време.

ц) Свака школа има бити обскрбљена, са свима потребнима училима и покућством.

д) Ушколана места несмију бити од школе удаљена преко $\frac{3}{4}$ сата.

е) Школу нека полази само толико деце, колико се у њу сместити може.

ф) Иза свакога сата предавања нека се допусти неколико минута одмор.

г) Учители нека буду вазда уредно плаћани.

х) Учитељ нека буде свестан свога светог звања и нека га савестно врши.“

По подужој дебати, која је код ове резолуције трајала, буде иста овако приначена и примљена: „Да је ипак ту и тамо школска младеж учевним градивом преобтерећена, непобитна је истина, но тому преобте-

ређењу нити су предмети ни учевно градиво криво, већ и други вањски разлози, од којих јесу:

- а) Лош посјет школе и неспособан неуредан и не точан учитељ.
- б) Што школске књиге у право време не приспевају, пак се онда преферује да се науковној основи праводобно удовољи.
- ц) Што свака школа није са потребити учили и покућством об-скрбљена.
- д) Преобтерећење учитеља са ученицима.
- е) Што у некоји мести полази школу два пута толико деце, него што се у њу сместити може.
- ф) Приватна обука многе младежи.
- г) Удаљеност ушколаних места од школе.
- х) Недостатни душевни и телесни развој некоје школске младежи.
- и) Штедња при намештању учитеља.“

Пошто је овим било исцрпљено градиво т. ј. науковна основа за школе са два учитеља, то г. председник позове известитеља Ј. Шестака да извести скупштину о науковној основи са три учитеља.

(Свршиће се.)

ШКОЛСКЕ ВЕСТИ.

(За вероисповедне школе.) Из Хрватске и Славоније а особито из бивше војничке крајине стижу нам гласови, у којима се изјављује обшта жеља србског свештенства и народа, да се што скорије, законитим путем, покомунаљене србске школе у православне вероисповедне школе поврате, односно, да се у свима србским парохијама вероисповедне школе успоставе, у којима ће срби учитељи под православним вероисповедним школским властима нашу децу у духу православне вере и у милом нашем језику васпитавати и учити их покрај других знања особито ћирилице световној и црквеној, црквено славенском читању и појању. Без тога нема за србина праве народне школе ни народне просвете. На комуналне школе туже се срби са свију страна, јадају се, да се у тим школама римство и хрватство деци нашој ослађује, као што то школске читавке, школеки поздрави и запостављање срба учитеља сведочи. — Време је доиста крајње, да срби посланици на сабору хрватском енергично захтевају ревизију хрв. школског закона и успостављење србских вероисповедних школа без којих срби не могу бити.

(У србској учитељској школи Сомборској) први семестар завршен је 31. Јануара. У Петак 1. Фебруара прочитана је разредница и похваљени су у присутству свију професора они приправници и приправнице, који су се у моралном владању и наукама отликовали, и који су цркву и школу првог семестра без изостајања полазили. Најбољима између њих раздао је управитељ на дар од стране завода неколико подпуних примерака „Школског Листа“ од 1864. године, и 22. комада поучних књижица. У Понедељак 4. Фебруара започета су редовна предавања другог семестра школског.

(Накнадни испит из мађарског језика.) У србској учитељској школи Сомборској на свршетку Јануара положили су накнадни испит из мађар-

ског језика лањски свршени приправници: Јефта Андрејевић и Даница Пејићева. Обадвоје су добили сведочанство о оспособљењу са подписом и печатом државног надзорништва.

(Школа за занатлијске и трговачке научнике у Солбору) отворена је у смислу новог закона држ. за обртнике 1. Фебруара по новом. Занатлијски научници уче науке Уторником и Петком у вече од 5—7 часова а Недељом се вештају у цртању. Подељени су на припремни и редовна три разреда; у свакоме има по 50—60 научника. Србске деце на занатима је врло мало. — Истога дана отворена је и школа за трговачке научнике; ових има 54, и међу њима је приличан број зрбаља. Настава у овој трговачкој школи држи се у гимназијалном привр. локалу и то: Средом и Суботом од 1½ до 3½ часа, а Недељом после подне од 1½ до 4½ часа. Настављају у овој школи г. г. гимназијални професори Малешевић, Бергман и Бајмел.

(Ратарска школа у Ади) отворена је свечано у Недељу 20. Јан. Најуре је држана служба Божија у римској цркви, затим отварање завода у присуству изасланика жупанијског земљоделског друштва и околних места. Затим је држано благодареније у православној србској цркви. Ученика у овој школи досада има само 14. Између наставних предмета обраћа ће се велика пажња на радњу око конопље, која у Бачкој тако лепо напредовати може.

РАЗНО.

(Хиљадугодишњица Св. Методија) У Русији прославиће се хиљадугодишњица Св. Методија просветитеља славјанског на дан смрти његове 6. Априла. У очи тога дана држаће се у Исакијевом Собору и у свим храмовима петроградским бденија са проповедима о делима славенских првоучитеља. На сами празник све ће школе од наставе ослобођене а учитељи и ученици у цркве упућени бити. Тога дана држаће се опет свечана архијерејска служба и проповед у поменутој саборној цркви, где ће славјанско благотворително обштество бесплатно раздавати животопис св. Кирила и Методија са сликама славјанских првоучитеља. На појутарје празника даваће се бесплатан концерт у Михајиловском манежу, а у вече држаће се беседе и читања у свима већим дворанама петроградским. Април 8. даваће се духовни концерт, кога сложише композитори Рубинштејн и Чајковски. Говоре држаће најславнији руски писатељи: Бестужев Румин, Мајков, Којаловић, Ламански, Орестије Милер, и др. У свима правосл. храмовима простране Русије светковаће се ова хиљадугодишњица, а из Севастопоља у Херзонски манастир носиће се тај дан литија. — И западни славени особито моравци ради би да достојно прославе хиљадугодишњицу св. Методија у Велеграду моравском, где је овај светитељ сарађен али му се ни гроба тамо незна. Држимо да би најбоље могли западни (римски) славени прославити св. Кирила и Методија примањем ћирилице и славенског језика у богослужењу, које се обоје сачувало у нас славена источне цркве. Тај завет и та баштина св. равноапостолних учитеља наших најбољи је за нас споменик њиховога живота и рада. Ко те светиње нема и неприма, тај неможе ни достојно прославити њихову хиљадугодишњицу!

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

(На жртвеник просвете.) Његова преузвишеност господин Никанор Трујић владика пакрачки изволио је ове године, осим „Школскога Листа“ што за себе држи, предплатити за два примерка, од којих се један као дар његове преузвишености шаље г. Николи Орлићу србину учитељу у Пакрацу, а други срб. школи у Липову у Барањи, које је место рођења преузвишенога владике Никанора.

Православни србски цркв. школски одбор у В. Кикинди послао нам је преко главног старатеља црквеног г. Ристе Телечког предплату на шест примерака „Шк. Листа“ за 1885. годину, који се по жељи истога одбора шаљу црквеном одбору у В. Кикинди, школском одбору у В. Кикинди, и на дар србским вероисповедним обштинама у Бочару, Црној Бари, Чоки и Арад-Гају. Овој последњој школи шаље се у место Сентиванск, која „Школски Лист“ већ добија као дар преузвеузвишеног господина Арсенија Стојковића Епископа Будимског. (Види бр. 1.)

НЕКРОЛОГ.

Мајор Миша Анастасијевић познати народни добротвор, преминуо је у Букурешту ноћу између 26. и 27. Јануара о. г. у 88. години живота свог. Као млад дечко одправљао је он неко време учитељску дужност у Поречу; затим се отадао на трговачке послове и стекао велико благо, те је у неко време био у Србији најбогатији и веома припознат човек. Своју велику палату у Београду поклатио је своме отацству, и сада је у тој палати смештена велика школа, народна библиотека, народни музеј и велика гимназија београдска. Сиротињу је он штедро подпомагао, и многима пријатељима добра чинио.

Тривун Вујин ц. кр. капетан у миру, умрљо је 21. Фебруара у Новом Саду. На смрти оставио је пет тисућа форинти србској великој гимназији у Новом Саду, и тиме је после Саве Вуковића и владике Платона постао највећим основатељем њеним.

Живојин Кирјаковић, учени и родољубиви србин, примеран христјанин, и човек сталног моралног карактера, бивши посланик на србском и хрватском сабору, преселио се у вечност 3. Марта у Сомбору.

УПРАЖЊЕНА УЧИТЕЉСКА МЕСТА.

— Тражи се учитељ у Срб. Св. Петру. Плата је 340 фор. за повторну школу 40 фор.; 30 кибли жита, 3 хвата дрва, башта, стан и зимни огрев. Молбенице се имају одмах поднети председнику местног школског одбора пречастном господину Симеону Путнику пароху у Срб. Сент-Петру.

— Тражи се учитељ за I. и II. разред у Вањој луци; плата је 600 фор. слободан стан и 32 фор. на дрва. Проситељ, који докаже, да је вичан хармонијском појању и певању и да може хор управљати, добиће за ту дужност 100 форинти додатка. Молбенице се до 10. Марта поднети имају православној србској црквено-школској обштини у Вањој луци (Banjaluka г Bosni).

ЈАВНА КОРЕСПОНДЕНЦИЈА.

Г. Н. К. М. у Н. Б. и г. А. П. у Б. Претришете; чим дође на ред штампаће мо.

Г. Т. М. нар. учитељу. Врло лепо захваљујемо. Учиниће се као што желите.

Г. К. „Учитељ као перовођа“ врло је обширно написано. Кад би се о ствари у кратко извели изразити и једино према тој теми, онда би се само у овом листу том чланку могло места дати.

Г. Ј. М. у Барни. Нисте ништа дужни. Школи се вашој лист уредно шаље.

Г. П. Марићу у Пчелићу. Предплату за ову г. од обштине преко Вас смо примили.

Издаје и уређује: НИКОЛА Ђ. ВУКИЋЕВИЋ.

Штампа Ф. Битерман.